

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З БОТАНІКИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. Досліджено роль навчальної практики у професійній підготовці майбутніх фахівців лісгосподарської галузі. На прикладі навчальної практики з ботаніки показано можливість формування у здобувачів фахових компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти України. Зазначається, що практична підготовка поряд з аудиторними заняттями і самостійною роботою є однією із важливих форм організації освітнього процесу.

Ключові слова: практична підготовка, навчальна практика, компетентності, екологічна свідомість, самостійна робота, гербарій, екскурсії.

Сучасна стратегія ведення лісового господарства в Україні спрямована на розв'язання проблем функціонування лісового комплексу, які загрожують руйнуванням лісових екосистем та втратою лісоресурсного потенціалу, шляхом запровадження принципів невиснажливого лісокористування та екосистемного підходу в процесі збалансованого розвитку лісового господарства, реалізації заходів щодо підвищення стійкості лісових екосистем та збереження їх біорізноманіття. Практичне впровадження таких пріоритетів державної лісової політики вимагає відповідного кадрового забезпечення галузі та ефективної системи їх професійної підготовки [3].

Нормативною базою організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах України, що реалізують професійну підготовку фахівців лісгосподарського профілю є державні стандарти, які відображають сукупність вимог до змісту та результатів навчання за кожним рівнем вищої освіти. Відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти зі спеціальності 205 “Лісове господарство” освітній процес повинен бути зорієнтований на формування освіченої, гармонійно розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення знань, професійної мобільності та прискореної адаптації в умовах перехідного періоду реформування економіки лісового господарства [2].

Відповідно до нормативної бази вищої освіти у сфері лісового господарства освітньо-професійні програми підготовки здобувачів мають забезпечувати вирішення завдань професійного розвитку трудового потенціалу лісгосподарської галузі в Україні.

Практична підготовка здобувачів як обов'язковий компонент освітньої програми для здобуття усіх кваліфікаційних рівнів, спрямована на узагальнення набутих теоретичних і практичних знань, одержання професійних навичок і умінь. Навчальними планами вітчизняних вищих навчальних закладів передбачені різні види практичної підготовки, зокрема навчальні практики.

На агробіотехнологічному факультеті Білоцерківського національного аграрного університету реалізується освітньо-професійна програма для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 205 «Лісове господарство». У навчальному плані підготовки бакалаврів передбачено 12 навчальних практик, зокрема з ботаніки, яка є

завершальним етапом вивчення фундаментальної дисципліни. Програма та зміст навчальної практики з ботаніки спрямовані на формування фахових компетентностей (екологічні мислення і свідомість; ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства; особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому, регіональному, національному і глобальному рівнях), визначених Стандартом.

Основними завданнями навчальної практики є: засвоєння методик польових ботанічних досліджень та методів визначення рослин у польових умовах, правил документування результатів польових спостережень; камеральне опрацювання зібраних даних; набуття знань та досвіду щодо основних принципів організації й методів проведення самостійних наукових досліджень [1]. Виконання завдань навчальної практики сприяє досягненню здобувачами наступних програмних результатів навчання: засвоєння техніки збору та методики гербаризації видів вищих рослин; знання української і латинської термінології переліку видів вищих рослин, що складають фіторізноманіття регіону практики; вміння користуватись визначником та визначати систематичне положення видів рослин різних систематичних груп; вміння складати морфолого-біологічні описи деревних та трав'яних рослин місцевої флори, визначати типи морфологічної будови стебла, листка, кореня, квітки у зв'язку з їх функціями; вміння визначати екологічні групи рослин за морфологічною будовою, періодами цвітіння й плодоношення; проводити опис пробної геоботанічної ділянки.

Відповідно до навчального плану тривалість практики з ботаніки складає 10 робочих днів (60 годин), з них 7 днів – польових робіт, 3 – камеральних.

Програмою практики передбачено проведення екскурсій під керівництвом викладача в природні екосистеми з різними типами рослинності; камеральна обробка зібраних матеріалів в аудиторії; ведення польового щоденника та флористичного зошита, складання ботанічних колекцій (гербарію), оформлення звіту про виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.

Кожен здобувач протягом практики веде польовий щоденник, куди заносить результати спостережень і флористичний зошит, в якому записує назви видів рослин, їх екологічну приуроченість, життєву форму, здійснює морфологічний опис рослин. Систематичний гербарій повинен містити не менше 100 видів місцевої флори. Види рослин, які перебувають під охороною збирати для гербарію заборонено.

Базами для проходження практики є: навчально-дослідне лісове господарство Білоцерківського національного аграрного університету і Державний дендрологічний парк «Олександрія» НАН України.

В перший день навчальної практики здобувачі знайомляться з програмою практики, правилами техніки безпеки і загальними вимогами, організаційними питаннями, отримують необхідне обладнання та літературу. У наступні п'ять днів проводяться екскурсії у різні фітоценози (лісові, лучні, степові угруповання, болото, водні та прибережно-водні території) з метою встановлення видового складу рослин та визначення їх систематичної та

екологічної структури. Під час екскурсій студенти знайомляться з основними представниками того чи іншого фітоценозу, збирають ботанічні зразки для гербарію, визначають види, здійснюють їх морфологічний аналіз, проводять геоботанічний опис рослинних угруповань.

Особливим розділом у змісті навчальної практики є «Самостійна навчально-дослідна робота здобувачів», який передбачає виконання здобувачами індивідуальних навчально-дослідних завдань. Підготовка цих завдань дає змогу оволодіти методикою науково-дослідної роботи; вмінням вірно аналізувати здобуті результати та застосовувати їх до тих чи інших природних явищ, процесів; спостерігати природні явища; знаходити необхідні об'єкти для спостережень. Навчально-дослідна робота здобувачів за вибраними темами виконується переважно групами з двох-трьох студентів. За результатами роботи здобувачі подають письмовий звіт з доданими документальними матеріалами (рисунок, схеми, цифровий матеріал тощо).

У сьомий день практики проводиться екскурсія у Державний дендрологічний парк НАН України «Олександрія». Метою екскурсії є вивчення видової різноманітності рідкісних рослин. Дендропарк «Олександрія» – один із найдавніших і найживописніших пам'яток садово-паркового мистецтва України кінця XVIII століття. Під час екскурсії студенти знайомляться з історією створення, основними напрямками науково-дослідної діяльності на території парку.

У восьмий та дев'ятий день практики проходить камеральна обробка зібраного матеріалу в умовах лабораторії кафедри. Студенти оформляють звітну документацію.

Підведення підсумків проходить в останній день навчальної практики. Під час захисту звіту студент повинен показати знання не менше 50 назв видів рослин місцевої флори (українською і латинською мовами); вміти розпізнавати їх в природі та у гербарії; чітко формулювати характерні ознаки найбільш поширених родин; володіти методикою гербаризації рослин.

Залік може бути проведено у формі підсумкової конференції з творчими виступами груп за темами індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Таким чином, навчальна практика з ботаніки дозволяє здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 205 «Лісове господарство» на конкретних прикладах місцевих природних об'єктів отримати знання з морфології та систематики рослин; розпізнавати рослини-індикатори різних фітоценозів; набувати певних практичних навичок і умінь; формувати спеціальні фахові компетенції.

Список використаних джерел

1. Робоча програма навчальної практики з дисципліни «Ботаніка» для здобувачів вищої освіти агробіотехнологічного факультету за спеціальністю 205 «Лісове господарство», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Укладач С. М. Левандовська. Біла Церква : БНАУ, 2020. 11 с.
2. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти ступеня вищої освіти – бакалавр галузі знань – 20 Аграрні науки та

продовольство спеціальності – 205 Лісове господарство. [Чинний від 2018-12-05]. Вид. офіц. Київ, 2018. 30 с.

3. Стратегія сталого розвитку та інституційного реформування лісового та мисливського господарства України на період до 2022 року. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B9CGEXC5v0a9MWZNBWZfY3BsdTg/view>